

DE VIERSPRONG

UITGAVE VAN DE
HISTORISCHE VERENIGING VOOR ALPHEN AAN DEN RIJN EN OMSTREKEN

VERSCHIJNT 4 MAAL PER JAAR.

NUMMER 8, AUGUSTUS 1986



Een opname van de 's Molenaarsweg. Uiterst links het "huis met de trap", dat evenals het pandje daarnaast- nog bestaat. Onder de pijl het winkelpand van J.P. Bos, waar nu de oprit van de brug ligt.

DE VIERSPRONG

- Uitgave : Historische Vereniging voor Alphen aan den Rijn en Omstreken.
- Redactie : Ir. Th.A.J. Schiere, H. v.d. Wereld, J.W. van Zwieten en B.J. van Vliet.
- Typewerk : M.H.J. Dobbe-Neijenhuis
- Copy : zenden aan de redactie: Ir. Th.A.J. Schiere, Ruisdaelstraat 105, 2406 TD Alphen aan den Rijn.
- Verspreiding : De Viersprong wordt gratis verzonden aan de leden van de Historische Vereniging voor Alphen aan den Rijn en Omstreken. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij de secretaris tegen betaling van f 2,50 exclusief portokosten.

OPGAVE NIEUWE LEDEN

Nieuwe leden voor de Historische Vereniging kunnen zich aanmelden bij de secretaris, Gnephoek 6, 2401 LP Alphen aan den Rijn. Telefoon 01720-32747.

De contributie bedraagt f 20,00 per jaar. Een tweede lid uit een gezin betaalt f 15,00.

Contributiebetaling kan plaatsvinden door overmaking op postgiro 39 09 909 t.n.v. Historische Vereniging te Alphen aan den Rijn.

ERELEDEN

J.W. van Zwieten en Mr. H. van der Top.

LID VAN VERDIENSTE

J.J. Pijpers.

BESTUUR

| | | <u>AFTREDEND</u> |
|--------------------------------|----------------|------------------|
| A. de Kok | voorzitter | 1990 |
| J.F. Kool | secretaris | 1987 |
| J.J. Pijpers | penningmeester | 1989 |
| J.W. van Zwieten | | 1988 |
| D.N. van Gemeren | | 1988 |
| Ir. Th.A.J. Schiere | | 1989 |
| P. de Vries | | 1989 |
| Drs. I. Smoorenburg-v.Iwaerden | | 1987 |

Bestuursleden en leden van de Historische Vereniging hebben namens deze vereniging zitting in de volgende stichtingen respectievelijk commissies:

Raadscommissie ad hoc voor de straatnamen : J.W. van Zwieten.
 Stichting Molenviergang Aarlanderveen : A. van Rijn.
 Commissie 'Alphense Historie' : Drs. I. Smoorenburg en J.W. van Zwieten.
 Stichting Rijnkade 11 : A. de Kok en J.J. Pijpers.

DE VIERHONDERDSTE IS BINNEN



De heer D. Verweij -de bekende Alphense melkhandelaar van de Aarkade- werd woensdag 25 juni 1986 hartelijk welkom geheten als VIERHONDERDSTE lid van de Historische Vereniging voor Alphen aan den Rijn en Omstreken. Mevrouw Verweij had haar man tijdens de zomermarkt op woensdag 18 juni 1986 als lid aangemeld. Op de foto overhandigt de Voorzitter de heer Verweij enige boekwerken, terwijl zijn vrouw een ruiker bloemen kreeg aangeboden. Het ledental van de vereniging is inmiddels (31 augustus 1986) opgelopen tot circa 425.....!!!

HET CHRISTELIJK LYCEUM 1918-1986: geschiedenis van de behuizing van een school

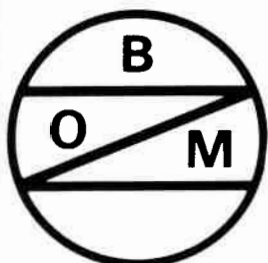
1. Hotel Sint Joris als schoolgebouw (1918-1924)

De samenvoeging op 1 januari 1918 van Alphen, Aarlanderveen en Oudshoorn tot de nieuwe gemeente Alphen aan den Rijn staat in direkt verband met de oprichting van een Alphense christelijke H.B.S. Al op de eerste vergadering van de nieuwe gemeenteraad sprak burgemeester Visser namelijk de hoop uit, dat Alphen aan den Rijn in de nabije toekomst een school voor middelbaar onderwijs zou krijgen. Eén van de aanwezigen, A. Verduijn, een sterk voorstander van christelijk onderwijs, was door deze uitspraak op een idee gebracht. Tijdens een gesprek met J. Spreij en J.B. Samsom toonden beiden zich zeer enthousiast voor Verduijns voorstel een christelijke H.B.S. te stichten. Het plan kreeg al spoedig vastere vorm, toen op 1 april 1918 de "Vereeniging tot Stichting en Instandhouding van eene Inrichting voor Christelijk Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs te Alphen aan den Rijn" werd opgericht. Het bestuur kreeg bij de eerste bijeenkomst, acht dagen later, te horen dat zelfs al een geschikt schoolgebouw was gevonden. Voor f 40.000,- kocht de vereniging hotel Sint Joris aan de Julianastraat (ongeveer gevestigd op de plek waar nu Rabo-bank en bibliotheek staan).

Omdat men in september met de eerste cursus wilde beginnen, vond reeds op 11 mei 1918 de benoeming van een directeur plaats. De keuze was gevallen op H.J.L. van Haselen, op dat moment nog leraar geschiedenis in Den Haag.

Na een ingrijpende verbouwing werd dit voormalige hotel op 17 september 1918 officieel als school in gebruik genomen. De oplevingsplechtigheid was sober vanwege de nog steeds voortdurende eerste wereldoorlog. Na drie eeuwen als "vermaarde herberg" en tevens "regthuis van Alphen" gefungeerd te hebben verschafte Sint Joris geen onderdak meer aan de groten der aarde, zoals bijvoorbeeld een russische tsaar. Nee, het waren nu jeugdige H.B.S.-ers, klein in getal -tien eerste- en elf tweede klassers- onderwezen door acht docenten, die het gebouw bevolkten.

De vrij plotselinge funktieverandering van het hotelpand viel niet iedereen onmiddellijk op. Dat bleek al direkt op de eerste schooldag, die toevallig samenviel met de dag van de toenmalige jaarlijkse Alphense paardenmarkt. Om de cursus te openen waren alle leerlingen, docenten en bestuursleden die dag bijeengekomen in de docentenkamer, voorheen de gelagkamer van het hotel. Juist middenin de plechtige toespraak van voorzitter Spreij ging de deur open en stapte een aantal luidruchtige kooplui en



Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij Zwammerdam en omstreken W.A.

Dir.: J. Verburg
Kantoor: Pijperhof 34
2402 TZ Alphen aan den Rijn
Telefoon 01720-35749
Postbus 363
2400 AJ Alphen aan den Rijn

Uitgebreide inboedelverzekering f 1,25

Uitgebreide opstalverzekering f 0,80
incl. glas



CONSTANT... DE RING
DIE ELKE LIEFDE ROND MAAKT.

Er ligt een
Constant ringenboekje
voor u klaar
gratis.

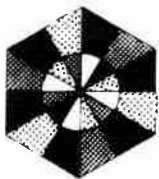
In 14 karaats goud
vanaf f 326,- p. paar


CONSTANT

TUYN



Horloger-Juwelier
Hoofdstraat 21-23 - Alphen aan den Rijn
Telefoon: 01720-73035



ponsioen en zoon bv

Eikenlaan 235
Postbus 81
2400 AB
Alphen aan den Rijn
Tel. 01720-32661*

Installatie-onderhoud-reparatie:

- elektrische installaties
- centrale verwarming
- airconditioning
- sanitaire installaties
- loodgieterswerken
- riolering
- dakwerken

Service diensten voor:

- CV-ketels - geysers - boilers
- wasautomaten - koelkasten - drogers

BUIS // **SCHILDERWERKEN**

- Glasschade
- Schilderwerken
- Wandafwerking
- Airless spuitwerk

Kalkovenweg 56
2401 LK Alphen a/d Rijn
Telefoon 01720-44828

DE SCHILDERS VAN RIJNKADE 11

EN DE OUDSHOORNSE KERK



*Een blik op het binnenterrein van het voormalige hotel Sint Joris.
 De poort op het tegeltableau -aanwezig in het schoolgebouw aan het Burgemeester Visserpark- kwam uit op de Julianastraat en was de toegang tot de school.*

boeren binnen om hun zaken zoals gebruikelijk in Sint Joris te beklinken. De mannen keken of ze water zagen branden en besloten snel elders een hartversterking te gaan zoeken. Niet alleen de gelagkamer was trouwens van functie veranderd, maar ook de keukens. Die was herschapen in een tekenlokaal. En de vroegere koffiekamer van het hotel diende voortaan als kantoor van de directeur. Van Haselen was zeer gecharmeerd van zijn aan de Rijn gelegen kamer. Vooral toen het scheepvaartverkeer vanwege de oorlog bijna stillag. Maar na de sluiting van de vrede kwamen de motorschuiten weer terug. Van Haselen: "Het was nu dagelijks of wij met mitrailleurs bestookt werden". Naast geluidsoverlast was echter ruimtegebrek een toenemend probleem voor de school, die immers moest uitgroeien tot een volledige H.B.S. met vijf klassen. Binnen een jaar na de opening sprak het bestuur al over uitbreiding. Een voor die tijd kostbare verbouwing van f 25.640,- stelde men in mei 1919 toch uit. Dit, omdat er een nieuwe wetgeving op komst was, die de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder voortgezet onderwijs zou regelen. Deze wet zou grote kans geven op overheidssubsidie voor de geplande uitbreiding.

De ruimtenood werd voorlopig opgelost door de grote toneelzaal van "Sint Joris" tot twee lokalen te verbouwen.

Al in 1920 kwamen vervolgens de eerste besprekingen op gang over de stichting van een geheel nieuw schoolgebouw. Pas in september 1923 ging de gemeenteraad van Alphen akkoord met een voor alle partijen aanvaardbare overeenkomst: de gemeente verkocht voor f 4,- per vierkante meter aan het bestuur de benodigde grond gelegen aan het Burgemeester Visserpark, toen nog aan de rand van Alphen. Een spoedige nieuwbouw bleek steeds noodzakelijker, daar ook de bouwkundige staat van het voormalige hotelpand voor toenemende problemen zorgde. Zo leden instrumenten in het scheikundelokaal vaak onder het vocht en leerlingen in de examentijd onder de hitte.



Alle docenten en leerlingen bijeen voor de school (hotel Sint Joris): de eerste groepsfoto uit 1918.

2.1. Een nieuw begin (Burgemeester Visserpark 1924-1945)

Gezien alle moeilijkheden die het oude schoolpand met zich meebracht, was het begrijpelijk, dat de gehele schoolgemeenschap erg blij was toen op 15 december 1924 het nieuwe gebouw, met een kostprijs van f 233.000,-, officieel werd geopend door minister

J.Th. Visser van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. De minister, die zich erg had ingezet voor de gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs en daarmee indirect overheidssubsidie voor deze nieuwbouw mogelijk maakte, toonde zich in zijn toespraak zeer verheugd over de nieuwe wetgeving. Deze maakte het, volgens dr. Visser, mogelijk het vak godsdienst een ereplaats te geven in het middelbaar onderwijs. Omdat daardoor het ideële wat meer op de voorgrond is gekomen, kan het middelbaar onderwijs, aldus de minister, "niet alleen kundige, maar ook meer complete mensen gaan vormen". Dat de stichters van de school dit met hem eens waren, maakte de tekst op de gevelsteen aan de voorzijde van het nieuwe gebouw duidelijk: "De vreze des Heren is het beginsel der wetenschap".

De nieuwbouw was voor de Christelijke H.B.S. een grote vooruitgang. Zo maakte een eigen gymnastieklokaal annex aula een eind aan het reizen naar de Raadhuisstraat. Daar kregen de leerlingen voorheen gymles in een ruimte van de Martha Stichting. De andere vaklokalen kwamen de kwaliteit en de veiligheid van de lessen zeker ten goede. Over ruimtegebrek hoefde directeur Van Haselen zich voorlopig geen zorgen meer te maken, want het gebouw bood plaats aan ongeveer tweehonderd leerlingen. Dat waren er tweemaal zoveel als in 1924 de school bezochten. Een veel ernstiger probleem eiste echter als spoedig aller aandacht: in de loop van de jaren twintig begon het aantal leerlingen jaarlijks te dalen. In 1928 was dit teruggelopen tot 75 en de directeur deelde de leraren mee dat het aantal "waarschijnlijk nog zal zakken". Daarmee hing stopzetting van de rijkssubsidie de school als een zwaard van Damocles boven het hoofd. De docenten voelden de ernst van de situatie aan en deden tal van suggesties om het leerlingental op te vijzelen. Voorstellen als het stichten van een kweekschool en een H.B.S.-A afdeling achtte het bestuur echter te voorbarig. Enkele minder ingrijpende maatregelen, zoals een gunstiger schoolgeldregeling voor grote gezinnen, hielpen iets, maar de toestand bleef zorgelijk. Een en ander miste ook zijn uitwerking niet op de financiële situatie van de school. Jaren achtereen kampte de penningmeester met tekorten. De leraren waren bereid hulp te bieden. Zij wilden, in dit geval letterlijk, een duit in het zakje doen en boden aan, zo nodig, met een lager salaris genoegen te willen nemen.

Het zal duidelijk zijn, dat de economische wereldcrisis in het begin van de jaren dertig voor de school weinig verbetering bracht. Bezuinigingen van de rijksoverheid kostten zelfs ammensis Klink zijn baan. Conciërge Groeneveld moest voortaan assisteren bij de schei- en natuurkundelessen. Pas in de tweede

helft van de jaren dertig ging het wat beter met de Christelijke H.B.S. Van Haselen maakte dit als directeur niet meer mee. Omdat hem in 1936 een beroerte trof, moest hij noodgedwongen zijn taak neerleggen. Tot zijn opvolger benoemde het bestuur in 1937 drs. A.J. Scherpbier, die eerder al van 1918 tot 1923 als leraar wiskunde aan de school verbonden was geweest. Onder zijn bekwame leiding begon de H.B.S., die toen weer negentig tot honderd leerlingen telde, aan een groei die zich jaren zou voortzetten. Deze groei was deels te danken aan een, reeds voor Scherpbiers komst genomen besluit in 1937 toch een H.B.S.-A afdeling te beginnen. Toen na enkele jaren het succes van dit initiatief bleek, begon het bestuur zelfs over een gymnasiumafdeling te denken. Ondanks allerlei moeilijkheden als gevolg van het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, gelukte het in 1941 dit plan te realiseren. De "Christelijke H.B.S." werd daarom omgedoopt tot "Christelijk Lyceum" en Scherpbier was voortaan "rector" in plaats van directeur. In het gebouw aan het Visserpark was echter geen ruimte voor de nieuwe gymnasium-3 klas van 22 leerlingen. Vandaar dat deze in een gehuurde lokaliteit aan de Schoolstraat onderdak moest vinden. Veel erger was het, zelfs tot oktober 1946, uitblijven van rijkssubsidie voor de nieuwe afdeling. Evenals eind jaren twintig boden de leraren aan, ter verlichting van de financiële lasten, genoegen te nemen met een lager salaris. Mede door het gymnasium groeide het Christelijk Lyceum in 1942 uit tot een school van 240 leerlingen. Ook de goede naam die de school zich sinds haar oprichting had verworven zorgde voor deze aanwas waarin leerlingen uit plaatsen rond Alphen een steeds groter aandeel hadden. Niet zozeer deze groei, maar vooral de vordering van het schoolgebouw door de Duitse Wehrmacht plaatste het Lyceum in de loop van 1942 voor grote problemen. De leerlingen kregen nog wel les, maar werden over een aantal panden verspreid, hetgeen uiteraard een grote belemmering was voor het goed functioneren van de school. De aardappelzolder van de firma Van den Hoek in de Hooftstraat, het Gewestelijk Arbeidsbureau in de Raadhuisstraat, het verenigingsgebouw naast de Nederlands Hervormde Kerk en een loods aan de Havenstraat, waarvan de ramen met bordpapier dichtgetimmerd waren, boden de school tijdelijk onderdak als bijgebouwen. Hoofdgebouw was in die tijd een pand aan de Stationsstraat. Na de kerstvakantie van 1942 keerden de leerlingen terug in het eigen gebouw, maar zij moesten dit reeds in april opnieuw verlaten. Toen zelfs tot na de oorlog, omdat ook de Binnenlandse Strijdkrachten na de bevrijding tijdelijk in het schoolpand gehuisvest waren. Een deel van de leerlingen kreeg vanaf april 1943 onderdak in het voormalige hotel "De Ver-

...en precies op de afgesproken tijd
was alle elektriciteit aangesloten.
Geen greintje oponthoud dus bij het
verhuizen. We hadden gewoon
tijdig alle leidingen laten controleren
en sommige laten vernieuwen.
Tja, dat werd allemaal piekfijn
geregeld door onze installateur!

O, maar dan weet ik wel, wie dat was:

Elektro-technisch installatiebureau
Rijnsburger bv

Karel Doormanstraat 3
Alphen aan den Rijn
Telefoon 01720-72765



MAAS-DIJKEN BOUWBEDRIJF BV ALPHEN AAN DEN RIJN



- uitstekende kwaliteit
- lage bouwsom
- korte bouwtijd
- vakkundige adviezen
- grote ervaring
- zorgvuldige nazorg

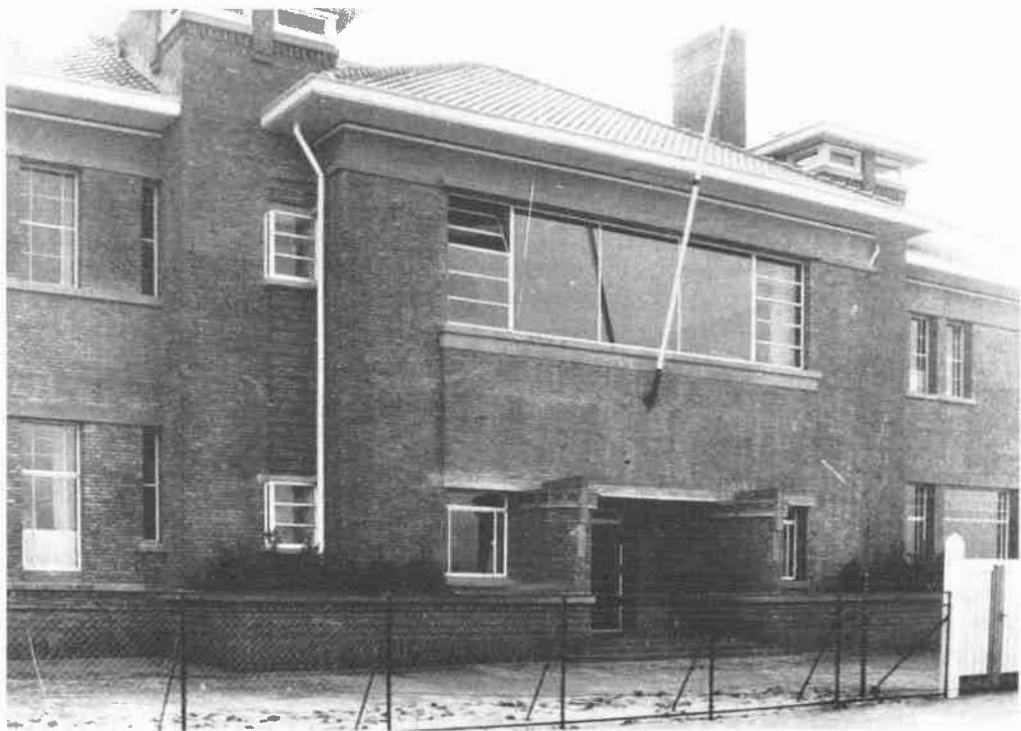
Maas-Dijken Bouwbedrijf b.v., Handelsweg 20, Postbus 299,
2400 AG Alphen aan den Rijn, Telefoon 01720-30061*



P. VOS b.v.

VERHUUR VAN HYDRAULISCHE GRAAFMACHINES -
WIELLADERS - TRAKTOREN - AANNEMINGSBEDRIJF

ALPHEN a/d RIJN
STEEKTERWEG 29 TEL. 01720-73472



Een opname van het schoolgebouw aan het Burgemeester Visserpark 19, direct na de opening op 15 december 1924.

gulde Wagen". Een ander deel keerde terug naar de al eerder genoemde lokaliteiten. Later in dat jaar kon men alle leerlingen in slechts twee gebouwen concentreren: "De Vergulde Wagen" en het pand Stationsstraat 26. Behalve huisvestingsperikelen kenmerkten ook moeilijkheden met overheidsinstanties over allerlei beperkende regeltjes de oorlogsjaren. Omdat rector Scherpbier zich niet veel van deze voorschriften aantrok, kreeg hij al in het voorjaar van 1941 een brief op poten van de Secretaris Generaal van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Cultuurbescherming. Zo was uit een rapport gebleken, dat een meisje uit klas III "een ring met beeltenis van Hare Majesteit de Koningin" heeft gedragen, hetgeen onder het insigneverbod viel. Scherpbier kreeg opdracht hiertegen straffend op te treden. Hetzelfde gold voor het in de agenda hebben van een gevouwen "W" van Wilhelmina, omdat de bezetter dit als een demonstratie zag. Voor de leerlingen leverde de oorlog niet louter vervelende maatregelen op. Dat bijvoorbeeld eind 1943 het besluit viel vijfde klassers die dat

schooljaar de negentienjarige leeftijd bereikten, het eindexamen te geven op grond van het kerstrapport, zal weinigen van hen verdrotten hebben. Ook de beslissing het cursusjaar wegens de oorlogsdreiging reeds per 4 april 1944 af te sluiten, werd ongetwijfeld door de leerlingen geapprecieerd. In september van dat jaar maakte men om dezelfde reden en wegens de grote reisproblemen geen begin met het nieuwe schooljaar. De leerlingen kregen per koerier maantaken thuisbezorgd die waren verdeeld in weektaken. Deze moesten zij wekelijks ter correctie terugzenden. De eindexamenkandidaten kregen in 1945 hun diploma zonder voorafgaand examen. Op 1 maart van dat jaar vingen de lessen weer aan, maar voorlopig slechts op donderdag.

2.2. *Van bijbouw tot nieuwbouw (Burgemeester Visserpark 1945-1976)*

Pas enkele weken na de bevrijding, op 22 mei 1945, konden de lessen weer in volle omvang beginnen. Het lyceum was toen uitgegroeid tot ruim 360 leerlingen. Na een rustig begin -de oorlogstijd had uiteraard zijn sporen nagelaten op de vorderingen van de leerlingen- moesten zij weer hard werken. In 1947 was zelfs sprake van marathonzittingen van vijf lessen achtereen zonder pauze. Dit harde werken leverde wel het gewenste resultaat: gegevens uit 1948 melden dat het slagingspercentage van de eindexamenkandidaten tot dat jaar 94 bedroeg. Er zat dus muziek in de school. Zoveel muziek, dat diverse leraren hiervan last ondervonden bij hun lessen. Zij klaagden over de gehorigheid van het niet-geïsoleerde muziekklokaal. Minder bezwaar tegen muziek zal er ongetwijfeld geweest zijn toen de school in september 1948 het dertig-jarig bestaan vierde. Ondanks alle feestvreugde konden bestuur en schoolleiding enige bezorgdheid toch nauwelijks onderdrukken. Hun zorg betrof niet zozeer de toenemende danslust onder de leerlingen -een heet hangijzer in die tijd- maar vooral het steeds nijpender ruimtegebrek van het nog steeds groeiende lyceum. Een zucht van verlichting ging dan ook op toen men in december 1950 opdracht kon geven voor de bouw van een nieuwe vleugel aan de De Smethstraat. De bouwkosten van deze vleugel, officieus al in september 1951 in gebruik genomen, bedroegen f 124.490,-. Voor dit bedrag kregen onder meer alle vier gymnastiekklassen nu eindelijk onderdak in het eigen schoolgebouw. Onverdrotten ging ook na de nieuwbouw de opmars van het aantal leerlingen voort. Op 14 mei 1955 deelde rector Scherpbier aan de lerarenvergadering mee dat er plannen waren de school opnieuw met een vleugel uit te breiden. Drs. Scherpbier maakte als rector de bouw daarvan niet mee. Op 6 september van dat jaar

kreeg hij, wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, drs. M.A. Taal als opvolger. De scheidende rector bleef nog wel enige jaren als leraar wiskunde aan de school verbonden. Hoopvol deelde de nieuwe rector op 22 februari 1956 aan de docenten mee, dat een architect op bezoek was geweest en schetstekeningen te verwachten waren. Het bleek valse hoop! Al het volgende jaar moest Taal meedelen, dat ten gevolge van bestedingsbeperkingen bij de rijksoverheid de kans op nieuwbouw vrijwel nihil was. Toen in juli 1957 uit Woerden het verzoek kwam in die plaats een dependance van het lyceum te stichten, leek dit een oplossing voor de ruimteproblemen. Immers, een aantal leerlingen uit Bodegraven en omgeving zou dan voortaan naar Woerden kunnen. Daar echter bij telling slechts 28 leerlingen uit die streek bleken te komen en een dependance ook om financiële redenen te ontraden viel, besloot het bestuur de onderhandeling over dit voorstel stop te zetten.

Nog geen jaar later kreeg de school eindelijk toestemming om uit te breiden met een zestal leslokalen. Toch vond de bouw daarvan niet plaats en moest men volstaan met noodlokalen. In 1964 verzezen er drie, aansluitend aan de gymnasiumvleugel. Het voornameste obstakel voor een meer definitieve oplossing van de problemen was een verschil van mening tussen het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en het gemeentebestuur van Alphen aan den Rijn. Het ministerie wilde verbouw van het bestaande pand, terwijl de gemeente dit op grond van de bouwverordeningen afwees. Vandaar dat nogmaals, in 1968 een drietal noodlokalen plus een conrectorskamer werden gerealiseerd. Met het oog op brandgevaar werd het gebouw los van het hoofgebouw aan de zijde van de Stevinstraat gezet. Intussen dienden onderwijsvernieuwingen zich aan. De Mammoetwet stond op stapel. Het Christelijk Lyceum werd bij de invoering van de Mammoetwet in augustus 1968, omgedoopt tot "Scholengemeenschap voor H.A.V.O. en V.W.O. 'Christelijk Lyceum'". De nieuwe school kreeg in plaats van H.B.S. en gymnasium nu de afdelingen H.A.V.O., Athe-neum en gymnasium. De belangrijkste verandering was niet zozeer de naam, dan wel het vervangen van een breed lessenpakket door een beperkt keuzepakket.

Temidden van deze veranderingen in het onderwijs bleef de hoop op een nieuwe school leven. Op een der lerarenvergaderingen ver-geleek iemand de bouwplannen met "een reis door een berglandschap met als einddoel een stad, die tot verdriet van de argeloze reiziger steeds weer achter een nieuw heuveltje verdwijnt". Defini-tieve oplossingen van de problemen bleven ook in de volgende ja-ren nog verscholen achter de heuvels. Terwijl in 1969 plannen

om enige lokaliteiten in de Salvatorikerkerk in gebruik te nemen op het nippertje niet doorgingen, was in 1971 de nood zo hoog dat de gemeente toestemming gaf voor de bouw van een aantal noodlokalen op het gymnastiekterrein aan de Tolstraat. Met pijn en moeite konden toen alle 37 klassen onderdak krijgen. In 1972 toonde de gemeente zich bereid in de nieuwbouwwijk Ridderveld een hectare grond te reserveren voor de bouw van twaalf lokalen. De grondprijs van een miljoen gulden vormde echter een onoverkomelijk bezwaar. Zodoende moest men de brugklassers zien te verdelen over acht, maximaal negen klassen, terwijl zelfs het uitsstel van invoering van een vrije zaterdag nauw samenhang met het lokalentekort. Een tijdelijke verlichting van de ruimtenood vond het lyceum in 1972 door de huur van het jongenspaviljoen van Rijnstroom aan de Raadhuisstraat. Gedurende vijf jaar waren alle brugklassen in dit pand gehuisvest. In 1973 vond de derde rectorwisseling in het bestaan van de school plaats. Drs. A. Luttik, die reeds als conrector deel uitmaakte van de schoolleiding, volgde de pensioengerechtigde heer Taal op. De nieuwe rector kon al spoedig mededelen dat de vrije zaterdag zijn intrede zou gaan doen op school. Tot zijn grote vreugde kon Luttik in zijn tweede jaar als rector mededelen dat de langverbeide toestemming om een geheel nieuwe school te bouwen binnen was, en dat de bouw spoedig kon beginnen.

3. Tolstraat en Halverwege: een noodzaak wordt werkelijkheid (1976-1986)

September 1974 ging de eerste paal voor het nieuwe pand de grond in. Die grond, gelegen aan de Tolstraat, was voor het grootste deel al tientallen jaren eigendom van de school. Reeds in 1920 had de toenmalige Christelijke H.B.S. daar een sportterrein aangekocht. Slechts enkele stukken grond moest de school in 1974 nog extra van de gemeente Alphen verkrijgen. Dat gebeurde via een ruil die de gemeente, tegen bijbetaling van ruim f 850.000,- eigenaresse maakte van het oude schoolgebouw aan het Burgemeester Visserpark. Met de aanvang van de bouw kwam een eind aan een al sinds de jaren zestig gevoerde correspondentie met het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen over de kosten, inrichting, subsidie en dergelijke van een nieuw te bouwen pand. Dat in die lange periode een aantal zaken veranderde is duidelijk. Zo steeg het leerlingental zo snel, dat de hoeveelheid benodigde lokalen voor een nieuwe school regelmatig moest worden bijgesteld. Toen na twee jaar bouwen en de uitgave van ruim zes miljoen gulden het pand aan de Tolstraat gereed was, bevatte dit 43 lokalen. Daaronder bevonden zich onder meer vijf vaklokalen voor na-

UW OUDE PRENTEN, SCHILDERSTUKKEN,
FOTO'S ETC. WORDEN OP
DOOR UW GEWENSTE
WIJZE
DOOR ONS
VAN EEN PASSEND
ENCADREMENT
VOORZIEN.

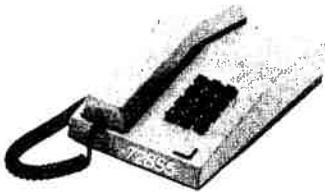


**mannen
mogen
best bellen**

wie niet lang wil wachten
kan beter tevoren
'n afspraak maken

de looy
kapsalon

hoofdstraat 243 - alphen aan den rijn - tel 01720-72855



ALLES VOOR KANTOOR

MARKX'

Boekhandel
Kantoorinrichting

VAN MANDERSLOOSTRAAT 58,
ALPHEN AAN DEN RIJN



GERARD DOUSTRAAT 16
ALPHEN A/D RIJN
TEL. 01720-45821

**24 uur per dag
tanken** 
**zonder geld
op zak**

Bervo Service Station

tuurwetenschappen, één voor muziek en twee voor aardrijkskunde, een filmlokaal, twee teken- en drie gymnastieklokalen. Op 3 september 1976 verrichtte drs. K. de Jong Ozn, staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen, de officiële opening van het nieuwe Christelijk Lyceum. Niet alleen voor de leerlingen, maar zeker ook voor de docenten was het werken in het gebouw een verademing. Met name de docenten die vaklokalen gebruikten, kregen veel meer mogelijkheden de onderwijskundige ontwikkelingen in praktijk te brengen. Ook voor de gymnastieksectie was de verhuizing een enorme vooruitgang. Vanuit het slecht geoutilleerde gymlokaal in het oude gebouw en diverse, vaak nauwelijks geschikttere, zaaltjes elders in Alphen, kwamen deze docenten terecht in drie uitstekend ingerichte nieuwe zalen.

Wie dacht dat met de nieuwbouw de klachten over gebrek aan ruimte voorbij waren, had het mis. Door de voortdurende toename van het aantal leerlingen moest het lyceum al vrij snel voor extra gymnastiekmogelijkheden uitwijken naar de Rijnstreekhal. Ook de noodlokalen aan de Tolstraat, die van de gemeente eigenlijk na de ingebruikname van de nieuwbouw hadden moeten verdwijnen, bleven volop in gebruik. En met ingang van de cursus 1980-81 was de school zelfs gedwongen met de brugklassers terug te gaan naar het, van de gemeente gehuurde, oude gebouw aan het Burgemeester Visserpark. Dat in een pand dat voor negenhonderd leerlingen is gebouwd niet de 1421 die de school in dat cursusjaar bezochten, konden worden ondergebracht was overduidelijk. Vandaar, dat op 14 maart 1981 een belangrijk gesprek plaatsvond tussen de wethouder van onderwijs J.W. Haanstra, de bestuursleden F.E. van Beek en Joh. G. Westmaas en rector Luttik. Dat het ruimteprobleem nijpend en blijvend was, onderstreepten de afgevaardigden van het lyceum door de wethouder de prognose van het aantal leerlingen per 1 september 1995 voor te leggen, te weten 2030. In het gesprek kwamen twee mogelijkheden aan de orde: het stichten van een geheel nieuwe school of het bouwen van een semi-permanent gebouw, een veredeld soort noodlokalen. Het eerste alternatief was voor de school, vanwege de tijd die daarmee gemoeid zou zijn, weinig aantrekkelijk. Vandaar dat verder de mogelijkheden om noodlokalen te realiseren de volle aandacht kregen. Het schoolbestuur deed daarom de gemeente het verzoek te zijner tijd medewerking te verlenen bij het zoeken naar een lokatie, groot genoeg voor zestien extra lokalen. Dat diezelfde gemeente vervolgens op 3 december 1981 de huur opzegde voor de lokalen aan het Burgemeester Visserpark getuigde nog niet van medewerking. De soep werd echter niet zo heet gegeten als ze was opgediend, want de lokalen bleven nog tot juni 1986 in gebruik bij het ly-



Linksboven: H.J.L. van Haselen, rector van 11 mei 1918-1936.
 Rechtsboven: drs. A.J. Scherpbier, rector van 1937-1955. Links-
 onder: drs. M.A. Taal, rector van 06 september 1955-1973.
 Rechtsonder: drs. A. Luttik, rector van 1973-heden.

ceum. Toen op 8 februari 1982 het bestuur van het Ministerie de principe-goedkeuring voor noodhuisvesting kreeg, konden de onderhandelingen met de gemeente over de definitieve aankoop van de nodige grond beginnen. Het oog van het bestuur viel op het terrein naast de Ichthus M.A.V.O. Hoewel fusiegedachten uit vroegere jaren geheel waren losgelaten, leek het toch een goed idee

vlak bij elkaar te zitten. De gemeente ging akkoord met het voorstel de dependance van het lyceum aan de M.A.V.O. vast te bouwen. De beide panden zouden een verbindingsdeur krijgen. Het Ministerie eiste dit om een eventuele latere fusie te vergemakkelijken en ook de brandweer vond het zeer wenselijk.

Tot grote vreugde van het lyceum liet het Ministerie van Onderwijs op 11 november 1983 weten in plaats van noodlokalen de uitbreiding van de school met een tweede gebouw in "integrale tijdelijke huisvesting (I.T.H.)" goed te keuren. Een hele vooruitgang! Wel diende de school er rekening mee te houden vijf lokalen van de Ichthus M.A.V.O. te moeten gebruiken. Al tijdens de bouw bleek overigens dat dit onmogelijk zou zijn, omdat de M.A.V.O. deze lokalen intussen zelf nodig had. Op 12 november 1984 deelde het Ministerie van Onderwijs mee, dat de school de bouw mocht opdragen aan de laagste inschrijfster. De Hollandse Bouw Combinatie B.V., die het pand voor f 5.334.627,- wilde bouwen, was de gelukkige. Voor de aannemer zijn werk kon aanvangen, begonnen velen op het lyceum, aanvankelijk alleen door mee te denken, hun steentje aan het realiseren van de dependance bij te dragen. Dit meedenken en praten gebeurde binnen een bouwcommissie met daarin vertegenwoordigers uit alle geledingen van de school. Ook de buurman, de Ichthus M.A.V.O. mocht meepraten. Met groot enthousiasme ging de commissie aan de slag. En dat was wel nodig ook, want de architect kreeg een zogenaamde 55 procent opdracht, hetgeen betekende, dat de school een groot aantal zaken zelf diende te regelen. Natuurlijk waren er zaken die de commissie liever anders zag gerealiseerd, maar zij leerde al snel met beperkende randvoorwaarden, zoals financiën en ruimte, te leven. Een pilaar midden op het toneel was evenwel teveel van het goede. Om slechts stukken op te voeren waarin een pilaar of bijvoorbeeld een boom voorkomt, ging echt te ver! Toen het bestuur bereid bleek extra in de beurs te tasten, was de oplossing echter spoedig gevonden. Op 27 maart 1985 kon ook de aannemer, nadat rector Luttkik de eerste paal had geslagen, met zijn werk beginnen. Reeds vijf maanden later werd het hoogste punt van het bouwwerk bereikt. De inrichtingscommissie kon vervolgens aan de gang. De leden deden dit vaak arbeidsintensieve werk met groot plezier, want een nieuwe school inrichten met allemaal nieuwe spullen en dat met geld van een ander, is een erg leuke opdracht. De commissieleden deden evenwel tegenover potentiële leveranciers of zij het zelf moesten betalen. Op deze wijze sprokkelden zij bijna een ton aan kortingen op de inrichting bijeen. De inrichtingscommissie stuitte bij haar werkzaamheden op iets uiterst merkwaardigs: een aantal ruimten in het gebouw waarvoor door de

afdeling bouwzaken van het Ministerie van Onderwijs uitdrukkelijk toestemming was verleend, kwam volgens een andere afdeling van datzelfde Ministerie niet in aanmerking voor een vergoeding ten behoeve van de inrichting. Over deze zaak is dan ook het laatste woord nog niet gesproken en geschreven. Op 5 mei 1986 vond de eerste oplevering van het gebouw plaats. Er stond toen aan Halverwege een dependance met 25 lokalen, waaronder zeven vaklokalen. Het gebouw biedt plaats aan ongeveer 750 leerlingen en drie van de zeven conrectoren. De officiële opening vond plaats op 3 september 1986, precies tien jaar na de officiële ingebruikname van het hoofdgebouw aan de Tolstraat. Bij de aanvang van de cursus 1986-1987 telt de school, verdeeld over beide gebouwen en nog steeds de noodlokalen aan de Tolstraat, 2027 leerlingen. De leerlingen die les krijgen in het hoofdgebouw, hebben inmiddels gezien, dat ook daar is gebouwd: de garderobe is aanzienlijk uitgebreid. Alles bijeen is het niet te veel gezegd om te stellen dat de scholengemeenschap er in 1986 qua behuizing enorm op vooruit is gegaan. Helemaal tevreden is men echter nog niet, want er ligt bij het Ministerie alweer een aanvraag om het gebouw Halverwege met zes lokalen te mogen uitbreiden. Voorlopig echter overheerst de grote vreugde over de ingebruikname van een mooi, modern en goed geoutilleerd schoolgebouw aan Halverwege.

J. van Dorp

Bovenstaand artikel is een samenvatting van een boekje dat het Christelijk Lyceum heeft uitgegeven ter gelegenheid van de opening van de nieuwe dependance aan Halverwege. De redactie van dit boekje bestond uit de heren M.D.Ph. Bal, J. van Dorp, R.H. van Hoff en G.H. Nijland.

De redactie dankt hierbij de Historische Vereniging, die door het beschikbaar stellen van archiefmateriaal de uitgave mede mogelijk heeft gemaakt. Voor belangstellenden is het boekje bij de school te koop.

COPY voor de VIERSPRONG zenden aan de redactie

COPY voor de VIERSPRONG zenden aan de redactie

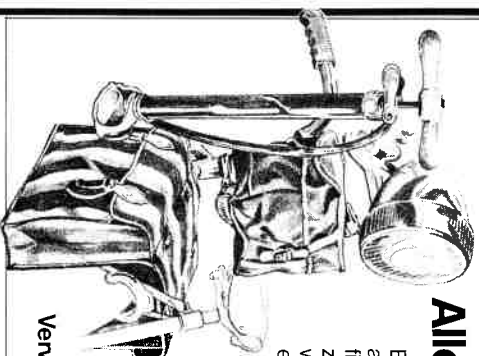
COPY voor de VIERSPRONG zenden aan de redactie

**Ik wilde met
sparen 't onderste
uit de kan en
zocht 'n bank die
dat niet te veel
gevraagd vond.**

Ik ben bij de ABN.

Bij de ABN mag u met sparen veel noten
/op uw zang hebben. Vergelijk onze spaarvormen en
vraag naar de actuele rente, juist als het u om het
resultaat gaat. Een uitgebreide
brochure ligt voor u klaar.

ABN Bank



Alles voor uw fiets

Er zijn heel wat handige
accessoires ontwikkeld voor
fietsers. Zie onze collectie
zadelkassen, stuorkassen, voor-
wielkassen, achterkassen (enkel
en dubbel), snelbinders, hand-
en voelpompen, gereed-
schapsjes, enz. enz.
En als u nog op zoek bent
naar de ideale vakantie-
tweewieler... wat zou u
zeggen van een Gazelle
sportfiets of trimfiets?
We ontvangen u graag!

Verwen u zelf met een Gazelle



BEZEMIER *fietsen*

Aphren aan den Rijn • Hoofdstraat 128 • Tel. (0)1720 33441
Fikhal • Concerfweg 9 • Tel. (0)1720 32772

GAZELLE fietsen rijden op VREDESTEIN banden



vandersnoek

BEDRIJFSWEG 4
ALPHEN AAN DEN RIJN
TELEFOON 01720-45541 *

**Schilder-, isolatie- en afwerkingsbedrijf
Wandafwerking, alle voorkomende glasreparatie**



RIJNKADE 5
2406 CA
ALPHEN AAN DEN RIJN
TELEFOON 01720-76566

SPECIALITEITENRESTAURANT

ZAAL TER BESCHIKING VOOR VERGADERINGEN
BRUILOFTEN, FAMILIEFEESTJES ENZ.

HET ALPHENSE POLITIEKORPS MEDIO 1920 EN 1928

In het archief van onze vereniging bevinden zich enige groepsfoto's, waarvan de namen van de afgebeelde personen voor ons onbekend zijn. Sommige foto's zijn zo oud, dat het bijna onmogelijk is na te gaan wie er op staan. Tijdens de zomermarkt van 18 juni j.l. lagen in de kraam van de Historische Vereniging twee foto's van het Alphenense politiekorps uit de jaren 1920 en 1928. De belangstelling van de oudere Alphenaren voor deze foto's was verrassend groot.

Allereerst iets over de foto uit 1920.

Enige personen werden onmiddellijk herkend, zoals de heren Van Beek, De Jong en De Groot. Iemand deelde ons mee, dat de afgebeelde heer Van Donk zijn grootvader was. Anderen vertelden van de heer Van Donk, dat hij door burgemeester Visser van de ene op de andere dag van vuilnisman tot politie-agent werd gebombardeerd.

Het eindresultaat van een dag speuren was als volgt:



Staand van links naar rechts: onbekend, M. van Donk, onbekend, De Groot, C. de Jong, J. Verseput, L. van Beek.

Zittend van links naar rechts: onbekend, inspecteur H. van Beek, burgemeester C.W.C.Th. Visser, commissaris F.B. Lovink, Z.J. van Gijzel.

Het gemeente-archief leverde de volgende lijst van het politiekorps uit het jaar 1920

| Naam | geboorte- datum | functie | ontslagen of benoemd |
|-----------------------------------|--------------------|----------------------------------|------------------------------|
| L. van Beek | 20-10-1870 | gemeenteveldwachter | o.01-10-1920 |
| A. Berger (post Aarlanderveen) | 05-01-1884 | gemeenteveldwachter | |
| M. van Eeuwen | 27-11-1890 | dienaar van politie | |
| C. de Jong | 15-03-1883 | gemeenteveldwachter | |
| L. van der Laan | 04-03-1893 | dienaar van politie | o.01-06-1920 |
| R. Sinnema | 03-05-1886 | dienaar van politie | |
| J. Verseput | 23-08-1879 | gemeenteveldwachter | |
| M. van Donk | 01-11-1869 | dienaar van politie | b.01-04-1920 |
| F.B. Lovink | 12-07-1884 | commissaris van politie | b.09-04-1920 o.01-12-1920 |
| H. van Beek | 31-03-1886 | inspecteur van politie | b.01-10-1920 |
| Z.J. van Gijzel | 20-10-1888 | dienaar van politie 1e klasse | b.01-10-1920 |
| A. Klootwijk | 02-12-1885 | dienaar van politie 2e klasse | b.01-10-1920 |

Resterende vragen: Zijn de opgegeven namen juist? Gezien de lijst uit het archief is de naam De Groot voor mij een vraagteken. Wie zijn de onbekenden?

N.B.: Het woord 'ontslagen' kan betekenen, dat iemand in de bestaande rang werd ontslagen en in een hogere rang werd herbenoemd.

De foto uit 1928.

De oudere Alphenaren hadden met deze foto duidelijk minder moeite. Het eerst werden herkend de heren Davelaar, Van Gijzel, De Jong, Noorlander, De Groot, agent van Beek en inspecteur Van Beek. Een echte doorbraak kwam er toen iemand plotseling zag, dat de groep geschaard was rond de familie Verseput. Deze familie woonde in het raadhuis van Aarlanderveen in de Raadhuisstraat. Het eindresultaat was als volgt:



Staande van links naar rechts: Kievit, Noorlander, De Groot, rijkspolitie-agent Van Eijk?, inspecteur Van Beek, Burgemeester Lovink, gemeentesecretaris Salverda, Van Beek, Van Gijzel, De Jong, Davelaar.

Zittend van links naar rechts: het echtpaar Theun Veruijt en Kossie Veruijt-Verseput, de heer Verseput, mevrouw Verseput en Joop Verseput.

Het gemeente-archief leverde geen verdere resultaten op.

Resterende vragen: Is de rijkspolitie-agent inderdaad de heer Van Eijk? Waarom stond de familie Verseput zo in de belangstelling?

Schriftelijk of mondelinge reacties uitsluitend aan de heer A. de Kok, Grashof 128, 2403 VK Alphen aan den Rijn, telefoonnr.: 01720-20316.

A. de Kok

Op de middenpagina's ditmaal een opname uit omstreeks 1885. De bebouwing links op de foto -aan de Gouwsluisseweg- is verdwenen. De molen aan de Prins Hendrikstraat bestaat echter nog, evenals het huisje -rechts op de foto- aan het einde van de Raadhuisstraat. Uiterst rechts is nog juist zichtbaar enig hekwerk van de voormalige brug over het Aarkanaal. Het groepje mensen rechts op de voorgrond staat bij de aanlegplaats van de veerpont, die de huidige Kortsteekterbuurt verbond met de Gouwekade.





ZWAMMERDAM, PLEISTERPLAATS VOOR DOORTREKKENDE TROEPEN

Het gemeente-archief van Alphen aan den Rijn beschikt over het oud-archief van het ambacht Zwammerdam. Bij het napluizen van de rubriek 'plaatselijke en landsverdediging Zwammerdam' viel mij op, dat er regelmatig soldaten werden ingekwartierd. Dit artikel is het resultaat van een onderzoek naar de betekenis van Zwammerdam als pleisterplaats vóór het jaar 1813.

De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden (1588-1795) bediende zich van afdelingen buitenlandse huursoldaten, die in de steden in garnizoenen lagen.

Voor de verplaatsing van troepen gebruikte men marsroutes, waarin een aantal pleisterplaatsen zijn opgenomen. Het kan zijn, dat Zwammerdam door zijn centrale en verkeers-technisch gunstige ligging één van die pleisterplaatsen is geworden.

De periode vóór 1780

Het oudste stuk over inkwartiering, dat ik in het hierboven genoemde bronnenmateriaal kon vinden, is uit 1672. Een precieze datering ontbreekt. De ingezetenen van Zwammerdam verzoeken Prins Willem III om vermindering van inkwartiering. Ze ervaren die als 'zeer drukkend'. Het geeft overlast. Het verzoekschrift zal zeker vóór 28 december 1672 zijn verstuurd, want toen vond de plundering van het dorp door Franse soldaten plaats.¹⁾

Militaire dreiging ontstaat opnieuw tijdens de Oostenrijkse Successie-oorlog (1740-1748). Een lijst van 20 november 1746, opgemaakt door schout en ambachtsbewaarders van Zwammerdam, vermeldt hoeveel ruiters en paarden 'in het dorp' en 'bij de boeren' moeten worden gebiljetteerd (ondergebracht na schriftelijke aankondiging). Van de 101 ruiters worden de hogeren-in-rang met hun knechten op acht adressen in het dorp ingekwartierd. Op dezelfde manier worden op 9 mei 1749 47 ruiters en hun paarden ondergebracht. Op de acht adressen in het dorp vinden we een majoor met zijn knecht, een officier met een knecht, een chirurg, twee wachtmeesters, een trompetter en een pikeur met zijn knecht. Beide keren is P. Lietaert de schout; Jan van der Voort en boer Gerrit van Vliet zijn de beide ambachtsbewaarders.²⁾

Op 24 februari 1770 -er is dan noch oorlog noch dreiging van oorlog- ontvangt Zwammerdam een schrijven van de kwartiermeester-generaal van de Unie uit Den Haag. Op 5 april van dat jaar moeten staf en twee eskadrons van het regiment cavallerie in Zwammerdam en Bodegraven worden ondergebracht. Ze zullen dan op mars zijn van Leiderdorp naar Zeist-De Bilt. Volgens een ander document zijn de dorpen verplicht inkwartiering toe te staan en



Het zo rustige dorp Zwammerdam werd in de loop der eeuwen vaak het slachtoffer van inkwartieringen.

voor hooi en stro te zorgen. De verplichting berust op een ordonnantie van de stadhouder, Prins Willem V.

Sekretaris N. de Vooght van der Hum uit Bodegraven schrijft op 3 april, twee dagen vóór de komst van de troepen, dat een kwart van de soldaten in Zwammerdam en de rest in Bodegraven ondergebracht moet worden, omdat beide ambachten niet even groot zijn en niet evenveel woningen hebben. Volgens een lijst van 4 april komen 40 man in Zwammerdam.³⁾

De Patriottentijd (1780-1787)

Na 1780 ontstaat grote beroering in de Republiek door het optreden van de Patriotten. In verschillende steden komen ze aan de macht of doen op zijn minst van zich spreken. De Patriotten nemen het de stadhouder en de regenten kwalijk, dat de oorlog tegen Engeland slecht verloopt en ook is men bang voor oorlog met Oostenrijk (1782-1785).

De Patriotten willen af van de door de stadhouder gecontroleer-

de huursoldaten. Ze pleiten voor burgerbewapening in de vorm van verbeterde schutterijen en/of vrijkorpsen. In 1783 gebeurt dat in verschillende steden ook. De politieke verdeeldheid en het bestaan van verschillende strijdgroepen voert uiteindelijk tot burgeroorlog (1785-1787).

Er moet veel militair verkeer in de Rijnstreek zijn geweest. In het Zwammerdamse bronnenmateriaal is dat niet terug te vinden. Wel is er een brief van 23 mei 1783 van het ambachtsbestuur van Bodegraven dat twee eskadrons van het regiment cavallerie op de 24e vanuit Leiden naar Den Bosch zullen marcheren. De eerste pleisterplaats is Zwammerdam-Bodegraven⁴⁾. Het gaat om 35 ruiters en 46 paarden, wat betreft Zwammerdam.

De laatste jaren van de Republiek (1787-1795)

Op 13 september 1787 grijpt het Pruisische leger in ten gunste van Prins Willem V. Gorkum wordt als eerste Hollandse stad op de 17e bereikt. Een dag later komt in Den Haag het eind van het Patriottentijdperk. De Pruisen blijven tot januari 1788, de tijd die nodig is om politiek onbetrouwbare personen weg te zuiveren. Er is een omvangrijke administratie bijgehouden van alles, wat met hun aanwezigheid te maken heeft: kwartierlijsten, rapporten van gebeurtenissen, declaraties. Ik hoop hier in een apart artikel in 'De Viersprong' volgend jaar op terug te komen. Op 20 september 1787 trekken de Pruisen Zwammerdam binnen. Kas-telein Barend Jansen schenkt koffie, brandewijn met suiker, wijn en bier aan twaalf Pruisische jagers en hij geeft de mannen en hun paarden logies. Op de 26e is het voor het eerst goed raak: inkwartiering van 480 soldaten. Men wil via Uithoorn naar Amsterdam, het laatste Patriottische bolwerk.

De biljettering en de inkwartiering is een maandenlange last voor de Zwammerdammers. Van 21 oktober tot 7 november moet onderdak worden verleend aan 124 Pruisen en 84 paarden, in opdracht van de Geheerraad van de koning van Pruisen, die op dat moment logeert in De Star. Reeuwijk biedt op 2 november levensmiddelen aan omdat Zwammerdam gebukt gaat onder deze grote inkwartiering. Reeuwijk zelf is bang voor inkwartiering. Het Pruisische leger kost het ambacht Zwammerdam ruim 2.139 gulden. Schout en burgemeesters krijgen 96 declaraties aangeboden. Ze kunnen op hun beurt geld vorderen bij de Staten van Holland. Eind 1789 is alles geregeld door bemiddeling van een Leidse notaris.

Wat wordt er zoal gedeclareerd? J. Eeftens leverde op 13 oktober 1787 aan vijf man koffie, karnemelk en aardappelen voor f -:6:10 en op 14 november aan vier man koffie, aardappelen en



Containervervoer en containerverhuur, nu ook containers voor huisvuil en licht bedrijfsvuil van 0,5 tot 5,5 mtr., verder blijven wij altijd tot uw dienst met onze bekende containers van 6 mtr. tot \pm 40 mtr., tevens verkoop en verhuur van perscontainers.

Voor levering van grint, zand, puin en tuinaarde steeds tot uw dienst.

Voor kippers, shovels en al uw veegwerk.

JANNES VOS B.V.

POSTBUS 351 — 2400 AJ ALPHEN AAN DEN RIJN
TELEFOON 01720-94341 (na 18,00 uur 32394)

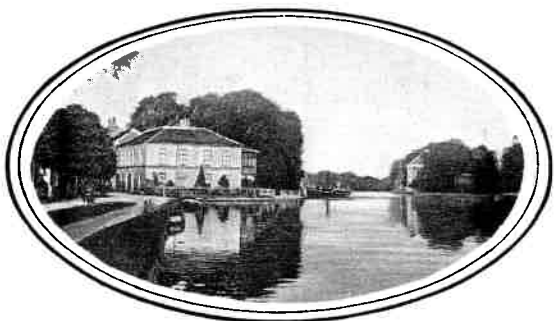
**HULSTA, LEOLUX, GELDERLAND
METAFORM, AUPING, BANZ-BORD
ARTIFORT, MONTIS, PASTOE**

Merken die voor zich spreken.

HOUWELING WOONSFEER

Hoofstraat 187 2406 GH Alphen a/d Rijn Tel 01720-75871

Hotel Restaurant
's MOLENAARSBRUG B.V.



*Mooi en rustig
gelegen,
met terras
aan de Oude Rijn.*

ANNO 1900

Sfeervol restaurant met diverse seizoensspecialiteiten.
Onze koude buffetten zijn een waarborg voor een culinaire belevenis.
Uitstekende accommodatie voor uw zaken- of familiediners.

's-Molenaarsweg 2, 2401 LL Alphen aan den Rijn, Telefoon 01720-32087

KOOP UW GESCHENK BIJ HENKI!

**Speelgoed, hobby of modelbouw.
't Winkelt voordelig bij**

 **Intertoys**

HET KINDERPALEIS

*Thorbeckeplein 7-9 - Alphen a.d. Rijn
Telefoon 01720-91387*



Groete uit ZWAMMERDAM.
Uitg. Firma D. Kraaijeubrink, Woerden.

Rechts op de foto achter de bomen het oude Rechthuis van Zwammerdam, waar kastelein Hendrik de Grauw goede zaken deed met de ingekwartierde militairen. Op deze plaats stond later het modernere café "De Rustende Arend", nu is hier de Bondspaarbank gevestigd.

Uiterst links het in 1870 afgebrande raadhuis, dat op dezelfde plaats werd herbouwd. Het woonhuis ernaast brandde eveneens af en werd niet vervangen.

logies voor $f - :19:4$ (lees: 19 stuivers en 4 penningen). Bouwe van Wijk declareert $f 14:7:-$ wegens geleverde boter en kaas voor de Pruisische Armee over de periode 15 oktober-10 november. Eerder genoemde kastelein Barend Janse wil $f 220:16:8$ ontvangen vanwege inkwartiering, uitdelingen aan de bevolking van jenever en brandewijn op 18 en 24 september en verteringen van schout en burgemeesters. Op 4 oktober hadden ze bij hem met de Pruisen zelf vergaderd. Janse heeft zijn nota keurig gespecificeerd. Abram Roest doet dat ook. Hij krijgt zijn geld na twee jaar, op 19 december 1789.

'Uyt order van schout en burgemeesters van Swammerdam van wegens het beleggen van het pruyssesse volk en het reyde van Abram Roest

| | |
|--------------------------------------|---------|
| na Amsterveen 2 daagen 1 man 1 paard | 4:0:0 |
| na de Kamp 4 daagen 1 man 1 paard | 8:0:0 |
| verteert aan onkoste | 2:7:0 |
| 17 daagen 1 man | 4:0:0 |
| 11 daagen 1 paarde | 7:4:0 |
| na Alphen 1 man 1 paard | 1:0:0 |
| te saamen de somma | 26:11:0 |

Abram Roest'

Meer boeren moesten rijden voor het Pruisische leger, o.a. Jan Captijn. Het inschakelen van boeren voor transporten was een algemeen voorkomend verschijnsel. Zo moesten Jan van Dam en Frans Baas op 13 september 1786 bagage rijden voor het regiment infanterie van generaal-majoor Daendels, dus voor de Patriotten. Ze gingen toen van Bodegraven naar Aalsmeer.⁵⁾

Ook na het vertrek van de Pruisen is er van tijd tot tijd militaire aktiviteit in onze regio. In mei 1791 marcheert het tweede bataljon van het regiment grisons in opdracht van de stadhouder van Haarlem naar Den Bosch. Ook Zwammerdam wordt aangedaan. In elke pleisterplaats worden twee karren gevorderd. Volgens een later geschreven briefje hebben de mannen zich goed gedragen.



Marsroute van het tweede bataljon van het regiment grisons; mei 1791.

Overigens worden er in Zwammerdam dertien ordonnanskarren gevorderd. De 65 gulden vrachtkosten worden op 5 april 1792 betaald. De Republiek ontsnapt in 1793 aan een Franse invasie. In de zomer van 1794 dreigt opnieuw een inval. Vandaar dat er op 23 september opnieuw inkwartiering op grote schaal plaatsvindt. Willem van Leeuwen levert de soldaten brood, Pieter Herwijne zorgt voor bier en Hendrik de Graauw, kastelein in 't Regthuijs, doet ook goede zaken. Op 5 januari 1795 vraagt luitenant-wagenmeester Walter schout Willem Brack van Zwammerdam om 20 man en 10 wagens om daags erop naar Utrecht te vertrekken 'op poene van militaire executie'. Dit is mogelijk vanwege een besluit van Gecommitteerde Raden op 31 december 1794. Pieter Vlasman wordt aangesteld tot commissaris over de wagens. Ze moeten het keizerlijk leger, dat aan de Lek ligt, brood en hooi brengen. De latere municipaliteit van Zwammerdam heeft vergeefs geprobeerd de onkosten vergoed te krijgen. In 1799 kwam een afwijzing 'wegens gebrek aan bewijs'. Op 10 januari stuurt de stadhouder troepen uit Amsterdam naar Schoonhoven om daar te dienen bij het regiment Zwitsers.



Aftocht van het regiment dragonders Van Hessen-Kassel; ein juni 1795.

De Fransen staan al voor de grote rivieren. De inkwartiering moet op 13 januari plaatsvinden. Op de 13e geeft de Prins opdracht om artillerie uit Utrecht en omgeving naar Bodegraven en Zwammerdam te brengen. Het heeft niet mogen baten. Op de 18e vlucht Willem V naar Engeland, de Fransen trekken over de rivieren en de Patriotten nemen het bestuur over. Zo snel als de Prins verloopt het vertrek van huurtroepen niet. Dat sleept nog tot zeker juni 1795. Terugtrekkende legerafdelingen van de Prins moeten op 22 januari Woerden verlaten en blijven een nacht in Zwammerdam. Gecommitteerde Raden willen op de 23e dat ze daar tot nader order blijven en dat ze verdeeld worden over Zwammerdam en Alphen. Op de 24e vertrekken de 191 man alsnog. Ze krijgen een bewijs van goed gedrag. In het voorjaar krijgt Zwammerdam bezoek van het regiment Van Saksen-Gotha. De logé's blijven geruime tijd. ⁶⁾

De Franse Tijd (1795-1813)

De betrekkelijk autonome Bataafse Republiek (1795-1806) wordt afgelost door het koninkrijk Holland van Lodewijk Napoleon, eigenlijk een Franse vazalstaat. In juli 1810 is Nederland een stukje Frankrijk geworden. Naast Nederlandse troepen is er voortdurend een Franse legermacht aanwezig. Die wordt groter naarmate de druk vanuit Parijs groter wordt, zoals blijkt in de jaren 1805 en 1810. De druk op de kwartiergevende bevolking wordt ook groter. Alleen al een opsomming van inkwartierdata vergt een pagina. Meestal betreft het enkele tientallen cavalleristen of infanteristen die ondergebracht moeten worden. Na 1800 komen er grotere aantallen:

200 man Franse troepen op 17 mei 1801
 479 man op 2 november 1804
 382 man op 30 juli 1805
 588 man op 22 oktober 1809
 923 Fransen in 1810

Vanwege de grote aantallen soldaten die ingekwartierd moesten worden sloten Zwammerdam en Bodegraven op 20 juni 1803 een conventie.

Schout Brack verzucht op 30 juli 1810: 'We kunnen niet meer dan 128 man en 129 paarden onderbrengen'. Hij verzoekt Bodegraven om er rekening mee te houden. Uiteindelijk komen er nog 305 van de 923 man in Zwammerdam terecht. Op 4 april 1810 zitten 90 man op 34 adressen in De Tempel. Net als in 1672 klaagt Zwammerdam in 1810 over de veelvuldige inkwartiering en de overlast. Het wordt als onrechtvaardig beschouwd dat de Hoge Zijde de lasten moet

**spaar
vrij
rekening**

**Echt sparen
doe je
bij de
Rabobank!**

Rabobank 

Pieter Doelmanstraat 13 - van Nesstraat 6 - Ridderhof 41 - Stuifzwam 10 - Concertweg 17
Telefoon alle kantoren: 01720 - 91941*

vandien Verzekeringen

Vandien Verzekert
Grote en Kleine Klanten,
tegen Kleine en Grote Risico's.

Vandien Verzekeringen bv
Stationsstraat 21c,
2405 BL Alphen aan den Rijn.
tel.: 01720-92141



**VOOR AL UW
VLOERBEDEKKING
EN GORDIJNSTOFFEN**

*Al onze overgordijnstoffen en vitrages
vanaf f 19, – per meter, worden
GRATIS GEMETEN EN GEMAAKT!*

Julianastraat 82
2405 CJ Alphen aan den Rijn
Telefoon 01720-94290

SPECIAAL



OPTIEK

Optometrist O.V. – Contactlensspecialist A.N.V.C.

v.d.heijden

P. Doeimanstraat 17 - Tel. 94028 – ALPHEN a/d RIJN

Parkeergelegenheid bij de brug.

dragen en dat de Lage Zijde, die onder Aarlanderveen valt, buiten schot blijft. Ook klaagt Zwammerdam dat de paardenpost naar de Lage Zijde bij Alphen is gegaan. De gemaakte onkosten bij inkwartiering worden overigens vlotter betaald. Zo heeft het 5e Regiment De Ligne een eigen Raad van Administratie die daar voor zorgt. De kommandanten geven bonnen af als betaalmiddel voor leveranties door particulieren aan de troepen. Uit de jaren 1801-1809 trof ik diverse bonnen aan, bijvoorbeeld: '28 bonnen brood en vlees voor 28 man van het 3e regiment van de Koninklijke Hollandse Armee op 24 november 1808.'

De data van inkwartieringen en vorderingen van wagens blijken nauw samen te hangen met de oorlogen die Frankrijk voert, de invasies van Engelse troepen in 1799 en 1809 en de belangstelling van keizer Napoleon voor het bestuur in Holland. Het bestuur van het Departement van de Delf vraagt Zwammerdam op 12 oktober 1799 dringend om twee wagens met vier paarden 'vanwege de nood van het vaderland'. Een Brits-Russisch invasieleger staat op dat moment in Noord-Holland. ⁷⁾

De grote aantallen Franse troepen in Holland vanaf oktober 1809 zijn een reactie op de mislukte invasie van de Engelsen in Zee-land en de vastbesloten wil van Napoleon om een eind te maken aan het koninkrijk Holland van zijn broer.

Konklusie

Tallose vermeldingen van inkwartieringen, gepaard gaande met vorderingen van diensten, bewijzen dat Zwammerdam een belangrijke pleisterplaats voor doortrekkende troepen was, waarschijnlijk in combinatie met Bodegraven. Ik krijg niet de indruk dat 'biljettering' ook in andere plaatsen in onze regio plaatsvond. Vooral in de Franse Tijd zullen veel inwoners van Zwammerdam aardige neveninkomsten hebben gehad door de veelvuldige en groot-schalige inkwartieringen. Een motivering voor de keuze van Zwammerdam-Bodegraven als pleisterplaats vond ik niet.

B.J. van Vliet

Bronvermelding:

Alle bronnen behoren tot het secretarie-archief van het ambacht Zwammerdam (tot 1795) en de municipaliteit Zwammerdam (1795-1813), rubriek Plaatselijke en Landsverdediging.

1. nr. 90
2. nr. 27
3. nr. 26
4. nr. 249
5. nrs. 23, 224, 252
6. nrs. 250, 254, 255
7. nrs. 23, 251, 253, 256, 257, 258, 262, 263

PIETER EN WILLEM FERDINAND VAN REEDE VAN OUDSHOORN: AMBACHTS-
HEREN VANUIT DE KAAPKOLONIE VAN 1750 - 1822

Van 1688 tot 1923 heeft het geslacht Van Reede van Oudshoorn de ambachtsheerlijke rechten van Oudshoorn bezeten. In dit artikel zal aandacht aan twee van die ambachtsheren worden besteed, te weten Pieter (1714-1773) en zijn zoon Willem Ferdinand (1755-1822). Beiden hebben namelijk een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de Kaapkolonie in Zuid-Afrika. De plaats Oudtshoorn in Zuid-Afrika heeft als gemeentewapen het familiewapen van de Van Reedes van Oudshoorn en herinnert nog aan dit geslacht. In ons eigen Oudshoorn is een straat naar de ambachtsheren en -vrouwen genoemd (Van Reedestraat). Ook de Oudshoornse kerk draagt nog herinneringen aan deze familie.

Ontstaan van het geslacht

Pieter en Willem Ferdinand zijn nazaten van de Amsterdamse burgemeester Cornelis de Vlaming (1613-1688) de stichter van de Oudshoornse kerk en ambachtsheer van Oudshoorn.

Na zijn dood erft zijn oudste dochter Maria (1646-1732) de heerlijkheid. Zij is getrouwd met Pieter, baron van Reede tot Nederhorst (1645-1692). Ze is reeds 40 jaar weduwe als ze in 1732 de ambachtsheerlijke rechten overdraagt aan haar enige zoon Barend Cornelis, die de naam Van Reede van Oudshoorn voor uitsterven moet behoeden. Barend Cornelis (1690-1750) huwt Cornelia van Eys (1695-1755), is luitenant-generaal en commandant van de vestingstad Naarden. Uit dit huwelijk wordt op 8 juli 1714 te Utrecht Pieter geboren.

Pieter (1714-1773) vestigt zich in de Kaap

Pieter, Heer van Oudshoorn, Ridderbuurt, Gnephoek en Drakenburg wordt op 8 juli 1714 in Utrecht geboren en gedoopt in de Catharinakerk. Hij is evenals zijn vader enige zoon. Na een wetenschappelijke opleiding treedt Pieter in dienst van de Oostindische Compagnie. Hij kiest niet zoals zijn vader en grootvader voor een militaire loopbaan. Op 22-jarige leeftijd treedt Pieter van Reede in de Fransche kerk te 's-Hertogenbosch in het huwelijk met Sophia Boesses, 16-jarige dochter van Adriaan Boesses en Mechteld de Knuyt. Het huwelijk wordt gezegend met 5 zoons en 8 dochters. In 1741 vertrekt Pieter als adelborst naar Oost-Indië. In de Kaap aangekomen met het schip "Duijfe" stellen de bewindhebbers van Kaap de Goede Hoop hem aan als opperkoopman en fiscaal-independent. In 1761 volgt zijn benoeming tot tweede bevelhebber van het goevernement, wat tevens het voorzitterschap



Huis 'Saesveld' te Kaapstad, gebouw als kopie van het landhuis van de Van Reedes van Oudshoorn.

van de Raad betekent.

Terug in Holland

In 1750 heeft Pieter de heerlijkheid Oudshoorn van zijn vader geërfd. Gezien het feit, dat hij in de Kaap zit worden zijn zaken door een zaakwaarnemer behartigd. Dan doet zich plotseling een belangrijke reden voor naar Holland terug te keren. Zijn oud-oom William Ferdinand Cary, lord Hundson, overlijdt op 13 juni 1765 op zijn buitenplaats 'Postrust' (gelegen naast het bekende 'Brittenrust') te Alphen aan den Rijn. Deze oud-oom is een zoon van de Engelse Pair William Cary, Lord Hundson, die kapitein in dienst van de Republiek was en getrouwd was met Jonkvrouw Geertruida de Vlaming van Oudshoorn, dochter van burgemeester De Vlaming van Oudshoorn, de kerkstichter.

De overleden oud-oom is de laatste van zijn beroemd geslacht en heeft Pieter tot universeel erfgenaam benoemd. Lord Hundson wordt op 18 juni 1765 te Oudshoorn begraven en bijgezet in de grafkelder van de familie van Reede van Oudshoorn in de Oudshoornse kerk, waarin ook zijn moeder rust. Op 25 juli 1766 wordt Pieter feestelijk ingehaald in Oudshoorn. Op 12 oktober van datzelfde

jaar woont hij de herdenking van het 100-jarig bestaan van de Oudshoornse kerk bij, welke feestelijke gebeurtenis een jaar is uitgesteld terwille van zijn overkomst.

Pieter neemt ontslag bij de Oostindische Compagnie die hem een loffelijk getuigschrift verstrekt.

Van het geërfde vermogen koopt hij zich kasteel Drakenburg en voegt de naam aan zijn titel toe.

Gouverneur van de Kaap

Kennelijk heeft Pieter met heimwee naar de Kaap te kampen gehad. Want als na 6 jaar verblijf in Holland hem in 1772 ter ore komt, dat zijn functie in de Kaap weer vacant is geworden vraagt hij hierin te mogen terugkeren.

Terwijl hij zijn terugreis voorbereidt komt het bericht, dat Rijk Tulbach, gouverneur en directeur van de Kaap, is overleden. Nu wordt Pieter in deze hoogste post benoemd en scheept zich in op de 'Asia' om naar de Kaap te varen. Hij overlijdt echter op volle zee op 23 januari 1773. Zijn stoffelijk overschot wordt op 12 april daaraanvolgend met de aan een gouverneur verschuldigde eerbied in de Groote Kerk te Kaapstad begraven. Zijn grafsteen wordt in de muur gemetseld.

Na zijn dood wordt zijn echtgenote Sophia Boesses ambachtsvrouw van Oudshoorn. Deze blijft echter in de Kaapkolonie wonen en overlijdt aldaar op 5 juni 1791. De ambachtsheerlijkheid gaat dan over op zoon William Ferdinand volgens testamentaire beschikking van zijn vader.

Van de andere zoons zijn Barend Hendrik en Lieve Martinus Isaac naar Holland teruggekeerd. De eerste wordt heer van Sandenburg. Hij bekleedt belangrijke bestuurlijke functies in het gewest Utrecht. Lieve Martinus Isaac is commissaris van de bank te Amsterdam. De vierde zoon Pieter Remmerus leeft slechts een half jaar. De laatste zoon en tevens jongste kind Pieter wordt de stamvader van de tak der Van Reedes van Oudshoorn in Zuid-Afrika. Tot deze tak behoort ook Frederik Petrus waarvan een afbeelding met zijn 10 zoons in 1900 in vele geïllustreerde bladen komt. De foto toont de familie Van Reede gereed om tegen de Engelsen ten strijde te trekken ten tijde van de Boerenoorlog. Van de kinderen van Pieter vindt alleen Barend Hendrik een rustplaats in de grafkelder van de Oudshoornse kerk. Hij is ook degene, die voor zijn broer, de ambachtsheer die in de Kaap woont, als zaakwaarnemer optreedt.

William Ferdinand (1755-1822)

William Ferdinand wordt 14 mei 1755 aan de Kaap geboren. Even-

VAN OUDSHER DÉ SCHOENENZAAK

VOOR DE HELE FAMILIE



van Mandersloostraat 27 - Alphen aan den Rijn
Telefoon 01720 - 73077



Julianastraat 67 Postbus 35
2400 AA Alphen aan den Rijn
Telefoon 01720-72060



spaarbank

Salarisrekening,
sparen, verzekeren,
lenen, hypotheken,
buitenlands geld.

bondsspaarbank



HOOFDSTRAAT 30 – POSTBUS 110 – ALPHEN AAN DEN RIJN
TEL. 01720-73347

als zijn vader wordt hij opperkoopman in dienst van de Oost-Indische Compagnie.

De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden werd na de Franse inval in januari 1795 de Bataafse Republiek. Als gevolg van deze politieke omwenteling arriveren op 11 juni 1795 negen Engelse oorlogsschepen onder leiding van Elphinstone en Craigh in de Simonsbaai. Er worden troepen aan land gezet met de bedoeling de Kaapkolonie onder Engels protectoraat te brengen. Er wordt slag geleverd en de Engelsen eisen de overgave van de kolonie als ze versterking hebben gekregen van een eskader onder leiding van Clarke.

Op 14 september 1795 komt de politieke raad van de Kaap bijeen om te beraadslagen over de eis van de Engelsen. William Ferdinand van Reede van Oudshoorn verklaart dat met zijn toestemming de Kaapkolonie nooit zal worden overgegeven. Hij appelleert hierbij aan de wapenspreuk van de Van Reedes 'Malo mori quam foedari' (beter te sterven dan te worden onteerd).

Om echter te voorkomen dat de stad stormenderhand zou worden genomen wordt toch tot overgave besloten. Acht jaar later doet Van



Het rouwbord van William Ferdinand van Reede van Oudshoorn in de Oudshoornsekerk. Het bord werd twee jaar na de dood van William -in opdracht van zijn broer- vervaardigd en toont het wapen van de Van Reedes, geflankeerd door die van zijn beide echtgenotes.

Reede weer van zich spreken. Op 22 april 1803 arriveert majoor Frederik van Bouchenroder in de Tafelbaai om in opdracht van de Bataafse Republiek de kolonisatie te bevorderen (dit was mogelijk door het verdrag van Amiens in 1802, toen Engeland beloofde veroverde koloniën terug te geven). Van Reede van Oudshoorn stelt samen met de rijke kaapinwoner Van Reenen voor dit doel 600.000 Kaapse rijksdaalders ter beschikking.

William Ferdinand trouwt tweemaal. Op 26 maart 1774 treedt hij te Kaapstad in het huwelijk met Susanna Margaretha van Schoor, die ook aan de Kaap is geboren en opgegroeid. Op 26 april 1775 wordt een zoon geboren Pieter Adriaan, die later zijn vader na zijn dood als ambachtsheer zal opvolgen. Susanna overlijdt na twee jaar huwelijk in 1776 en William hertrouwt ruim een half jaar later met Gesina Kirsten die hem 15 kinderen schenkt.

De familie Van Reede van Oudshoorn bewoont in Kaapstad een fraai landhuis 'Saesveld' genaamd. Het is een ontwerp van de beroemde architect Thibault en is in 1791 gebouwd. In dit huis overlijdt echtgenote Gesina in 1817, William Ferdinand volgt vijf jaar later en sluit de ogen op 28 april 1822. Hij wordt begraven in de tuin van het landgoed en heden ten dage bevindt zijn grafkelder, met een stenen bouwwerk erboven, zich nog op dezelfde plaats, zij het dat het inmiddels de tuin van een hospitaal is geworden. Het landhuis werd in de zestiger jaren van de 20e eeuw afgebroken en in 1967 geheel nagebouwd. Thans is het een museum, dat de geschiedenis van de hugenoten in Zuid-Afrika voor het nageslacht bewaart.

In de Oudshoornse kerk bevindt zich een rouwbord, waarop zijn wapen geschilderd staat en dat geflankeerd wordt door dat van zijn beide echtgenotes.

Oudtshoorn Zuid-Afrika

Het dorp Oudtshoorn is genoemd naar William Ferdinand van Reede van Oudshoorn hiervoor beschreven. Het plaatsje geniet bekendheid om zijn struisvogelfarms en trekt door zijn prachtige ligging blijkens toeristische folders veel bezoekers.

Zo'n 20 jaar geleden zijn er contacten geweest tussen het Zuid-afrikaanse Oudtshoorn en Alphen (Oudshoorn).

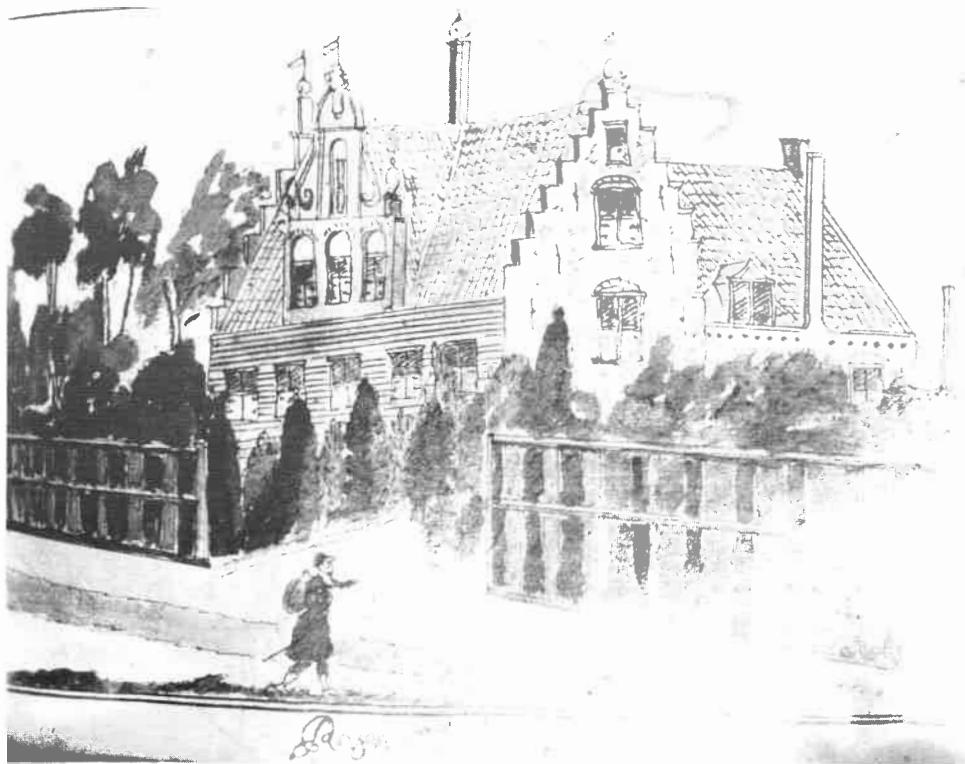
De in Alphen gevestigde stichting ATAR (Alphen tegen Apartheid Racisme) tracht blijkens publicaties in de plaatselijke pers de banden met de gelijknamige gemeente weer aan te halen.

RIJNOORD III

In mei heeft het Ziekenhuis Rijnoord haar twintig jarig bestaan gevierd. Het ziekenhuis is het derde gebouw met de naam Rijnoord. Deze naam is al vele eeuwen oud.

In de tuin van de voormalige buitenplaats Rijnoord (Rijnoord I) heeft voor het huidige Ziekenhuis Rijnoord (Rijnoord III) eerst een villa Rijnoord (Rijnoord II) gestaan.

Eeuwenlang stond de genoemde fraaie buitenplaats op een van de mooiste punten aan de Oude Rijn op de hoek van de Herenweg. De buitenplaats is omstreeks het midden van de zeventiende eeuw vermoedelijk door Willem Boreel gesticht. Willem Boreel was een bekende gezant van de Staten aan het Franse hof en wanneer hij niet in Frankrijk verbleef, vertoefde hij vaak in de soms ook wel Huize van Boreel genoemde buitenplaats. Omstreeks 1680 ging het huis over in het bezit van de toenmalige ambachtsheer van Oudshoorn jonkheer Cornelis de Vlaming van Oudshoorn. Deze telg



Rijnoord in 1731, naar een tekening van C. Pronk.

uit een vooraanstaand koopmansgeslacht bekleedde tal van functies in het Amsterdamse openbare leven, maar verbleef daarnaast veel in Oudshoorn. Zijn laatste levensjaren sleet hij op Rijn-oord. Toen hij in 1688 overleed, liet hij de buitenplaats na aan zijn dochter Maria, gehuwd met Pieter Baron van Reede tot Nederhorst. Maria bewoonde Rijn-oord tot haar dood in 1732. Rijn-oord werd toen eigendom van haar zoon. Deze deed de buitenplaats in het volgende jaar van de hand.

De geschiedenis laat verder zien dat in 1813 Adriana Crena, gehuwd met David van Poelien, dit buiten van haar moeder erfde. Zij ontving in deze tijd hoge bezoekers tijdens luisterrijke ontvangsten. Het buiten was toen een royaal pand van twee verdiepingen met een zolderverdieping. Beneden een ingang met bordes en aan weerszijden twee ramen, boven 5 ramen. De tweede verdieping was wat smaller en deelde het schuine dak vrijwel in drieën. De top was versierd met hekwerk en een spits. De zijgevels hadden trapegevels. Het huis was omgeven met bomen en heesters. Achter de villa begon een prachtig park met visrijke vijvers met twee watervallen en een viertal eilandjes, sierbosjes, een hertenkamp, een wijnberg met grotten, orangerie, volièrès, tuinhuisjes en zelfs een kluizenaarshut. Dit park liep vrijwel door tot aan de ringvaart van de Vierambachtspolder. De bomen werden echter te hoog en de begroeiing te dicht. De windmolen aan de Molenvliet had windrecht en de molenmeesters van de polder eisten dat de bomen zouden worden gekapt. Verzet tegen deze eis hielp niet. Een aanbod aan de Gemeente Oudshoorn om het buiten ten geschenke te ontvangen, mits het in de oorspronkelijke staat bewaard bleef om als wandelpark te dienen, was bij voorbaat van de baan, omdat ook de poldermeesters zitting hadden in het Gemeentebestuur. Mevrouw van Poelien liet de beplanting rooien, schonk het huis met een klein deel van de grond aan haar gezelschapsdame en vertrok zelf naar Dordrecht. De echtgenoot van de gezelschapsdame, Willem Catharinus Wernink, liet het huis afbreken en meer naar achteren een nieuwe villa bouwen. In latere jaren werd deze voorzien van een bovenverdieping.

In 1883 werd deze villa Rijn-oord dokterswoning. De laatste huisarts, die hier woonde was de heer J.H. Wermeskerken. Deze schonk het huis in de jaren vijftig aan de gemeente op voorwaarde dat op de grond een ziekenhuis gebouwd zou worden. De grond met het huis is toen aangekocht door de Vereniging voor Christelijke Ziekenverpleging in Nederland, gevestigd te Ermelo. Deze Vereniging had zich tot doel gesteld in iedere provincie in Nederland een ziekenhuis te hebben. Op 2 oktober 1962 is de eerste paal

Restaurant Baarthuys


Hoofstraat 169,
2406GH Alphen aan den Rijn,
tel.01720-94754



*Alle
dagen
geopend*






*ONDERVINDT 'T,
OFFSET WINT 'T.*


VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn



VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn


VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn

VIS - DRUK BV  VIS - DRUK BV 
alphen aan den rijn | alphen aan den rijn

TEL. 01720 - 72458

Makelaarscombinatie Holland West-CMK

Prins Hendrikstraat 224, 2405 AP Alphen aan den Rijn
Telefoon 01720-91646

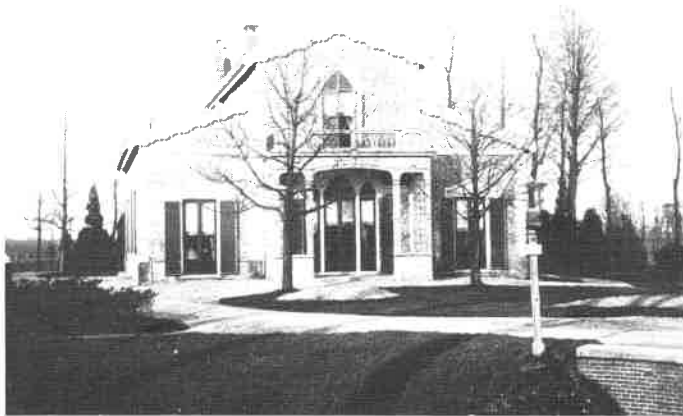
TECHNISCHE HANDELSONDERNEMING

Jago

GROOTHANDEL AUTOMATERIALEN

- GARAGE-UITRUSTINGEN
- KONI SCHOKDEMPERS
- FABRIKANT KENTEKENPLATEN
- ALARMINSTALLATIES
- BOSAL UITLATEN

HOOFDSTRAAT 254 — ALPHEN AAN DEN RIJN — TELEFOON 01720 - 7 24 64



Een opname van de voormalige -in 1965 gesloopte- villa Rijn Noord.

geslagen voor het nieuwe ziekenhuis door de toenmalige burgemeester van Alphen, de heer Z. Bruins Slot. Het oude herenhuis Rijn Noord deed tijdens de bouw dienst als kantoor voor de bouwer en het bestuur van de Vereniging voor Ziekenverpleging. Hier vonden ook de sollicitatiegesprekken plaats voor het eerste personeel in het ziekenhuis. Eind november 1965 viel Rijn Noord II onder de slopershamer.

In april 1966 werd in het Ziekenhuis Rijn Noord de eerste patiënt opgenomen in een van de 154 bedden waarvoor het ziekenhuis een officiële erkenning heeft. Het aantal aan het ziekenhuis verbonden specialisten was op dat moment 8 en het aantal verpleegkundigen circa 30. Specialisten en verpleegkundigen hadden gezamenlijk de zorg voor de afdeling chirurgie, de kraam- en de kinderafdeling. De interne en de klasse-afdeling werden eerst eind 1966 in gebruik genomen; het aantal verpleegkundigen was op dat moment tot 70 à 80 toegenomen.

De officiële opening van het ziekenhuis werd op 11 november 1966 verricht door de directeur-generaal voor de Volksgezondheid Dr. R.H.J. Kruizinga.

Rijn Noord zou na de opening tot 1 januari 1969 onder verantwoordelijkheid blijven van de Vereniging voor Christelijke Ziekenverpleging in Nederland. Op genoemde datum ging het ziekenhuis over in de Stichting Ziekenhuis Rijn Noord, die op 24 december 1968 was opgericht. Thans, bij het twintigjarig jubileum, telt het ziekenhuis 20 specialisten, 5 consultants en 110 verpleegkundigen.

PROGRAMMA LEZINGEN SEPTEMBER 1986 / JANUARI 1987

22 september 1986 : Ons medelid, de heer J.J. Pijpers, houdt een lezing over 400 jaar rooms-katholieke geschiedenis in Alphen, met als centraal punt de bouw van de Bonifaciuskerk in 1886.

27 september 1986 : Onze najaarsexcursie voert ons naar de Bonifaciuskerk te Alphen aan den Rijn. Deelname is gratis. De excursie wordt niet apart geconvoceerd. Belangstellenden dienen om 10.15 uur bij de kerk aanwezig te zijn.

20 oktober 1986 : Dr. R.M. Nepveu, conservator aan het Utrechtse Universiteitsmuseum, houdt een lezing met als titel "350 jaar Academisch leven".

17 november 1986 : De heer J. van der Meulen houdt een lezing over de voormalige pijpenindustrie in Alphen aan den Rijn. Een tentoonstelling over dit onderwerp is van 13 september af te zien in onze expositieruimte aan de Rijnkade 11.

15 december 1986 : De heer D. Carasso, verbonden aan het Amsterdams Historisch Museum, spreekt over de tuinhuisen en theekoepels in de Vechtstreek en in 's Graveland, in welke streek vrijwel alle stijlen zijn vertegenwoordigd.

19 januari 1987 : Drs. D. de Vries, lid van onze vereniging en verbonden aan het Prentenkabinet te Leiden, spreekt voor ons over Middeleeuwse wereldkaarten (van 500-Renaissance).

Aan de westzijde van de Heimanswetering stond in vroeger tijd een houtzaagmolen. Wie weet hier nog iets van? Bestaan er nog foto's of tekeningen van deze molen? Reacties gaarne aan de Redactie.

De Redactie

Wie heeft er een oude foto van het gedeelte van de Van Boetelaerstraat, waar thans V & D en de bioscoop staan?

Het Bestuur

theo verheijen schoenen

Ridderhof 33, Tel. 01720-21693, Alphen a/d Rijn
De Kopermolen 25, Tel. 071-218572, Leiden

Lopen is nu genieten. Een superlichte schoen,
stijlvol, modieus en soepel. Uiteraard uitgevoerd
in de fameuze Rockport-kwaliteit. Een topper
uit de spiksplinternieuwe collectie.



Model 680 Maat 40-46

ROCKPORT®



voor **GEZELLIGHEID** en **ONGEDWONGEN**
ONTSPANNING en **DANSONDERWIJS**



Dansschool
HARRY COOLS

Alphen a/d Rijn
Wilhelminalaan 17-19
telef. 01720-72795

- Jaarlijkse inschrijvingen in september en januari
- Zeer modern ingericht
- Prof. studio Hi-Fi-geluidsapparatuur
- Steenvolle foyer en bar
- Feestreke kleurenverlichting
- Royale entree en ruime parkeergelegenheid
- Clubs voor jongelui
- Clubs voor gehuwden en ouderen
- Vraagt prospectus